

**PRACE NAUKOWE**

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

**RESEARCH PAPERS**

of Wrocław University of Economics

**305**

# **Ekonomia**



Redaktorzy naukowi

**Magdalena Rękas**

**Jerzy Sokołowski**



Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu  
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka  
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz  
Łamanie: Małgorzata Czupryńska  
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:  
[www.ibuk.pl](http://www.ibuk.pl), [www.ebscohost.com](http://www.ebscohost.com),  
The Central and Eastern European Online Library [www.ceeol.com](http://www.ceeol.com),  
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon  
[http://kangur.uek.krakow.pl/bazy\\_ae/bazekon/nowy/index.php](http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php)

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się  
na stronie internetowej Wydawnictwa  
[www.wydawnictwo.ue.wroc.pl](http://www.wydawnictwo.ue.wroc.pl)

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie  
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu  
Wrocław 2013

**ISSN 1899-3192**  
**ISBN 978-83-7695-382-3**

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

## Spis treści

<b>Wstęp</b> .....	13
<b>Mieczysław Adamowicz, Paweł Janulewicz:</b> Wykorzystanie analizy czynnikowej do oceny rozwoju społeczno-gospodarczego w skali lokalnej .....	15
<b>Ewa Badzińska, Jakub Ryfa:</b> Ekonomia wirtualnych światów – tendencje rozwoju .....	24
<b>Tomasz Bernat:</b> Egzogeniczne determinanty dominacji rynkowej na przykładzie Poczty Polskiej SA.....	37
<b>Agnieszka Brelik, Marek Tomaszewski:</b> Wybrane determinanty kształtujące współpracę innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych z jednostkami PAN i szkołami wyższymi na terenie Polski Północno-Zachodniej.....	50
<b>Agnieszka Bretyn:</b> Wybrane aspekty jakości życia młodych konsumentów w Polsce .....	62
<b>Grzegorz Bywalec:</b> Transformacja gospodarcza a regionalne zróżnicowanie ubóstwa w Indiach .....	73
<b>Magdalena Cyrek:</b> Determinanty zatrudnienia w usługach tradycyjnych i nowoczesnych – analiza regionalna.....	83
<b>Sławomir Czech:</b> Czy wokół państwa opiekuńczego toczy się jeszcze spór o wartości?.....	95
<b>Sławomir Czetwertyński:</b> Możliwości poznawcze prawa Metcalfe’a w określaniu wartości ekonomicznej sieci komunikacyjnych.....	108
<b>Małgorzata Deszczka, Marek Wąsowicz:</b> Polityka i strategia rozwoju Unii Europejskiej w koncepcji ekonomii zrównoważonego rozwoju .....	118
<b>Karolina Dreła:</b> Zatrudnienie nietypowe .....	129
<b>Paweł Drobny:</b> Ekonomia personalistyczna jako próba reorientacji ekonomii .....	142
<b>Małgorzata Gajda-Kantorowska:</b> Koszty bankructwa państwa .....	154
<b>Małgorzata Gasz:</b> Unia bankowa – w poszukiwaniu nowego paradygmatu na europejskim rynku bankowym .....	163
<b>Małgorzata Gawrycka, Anna Szymczak:</b> Zmiana struktury dochodów w Polsce w relacji kapitał–praca z uwzględnieniem sektorów gospodarki narodowej .....	174
<b>Anna Golejewska:</b> Innowacje i sposoby ich pomiaru na poziomie regionalnym .....	184
<b>Mariusz Grębowiec:</b> Zachowania nabywcze konsumentów na rynku usług bankowych w świetle badań .....	195

<b>Urszula Grzega:</b> Oszczędności i zadłużenie polskich gospodarstw domowych.....	207
<b>Jarosław Hermaszewski:</b> Sytuacja finansowa gminy a wybory bezpośrednie w gminach. Wstęp do badań.....	218
<b>Elżbieta Jantóń-Drozdowska, Maria Majewska:</b> Wpływ globalizacji na wzrost poziomu specjalizacji w międzynarodowej wymianie handlowej..	228
<b>Tomasz Jasiński, Agnieszka Ścianowska:</b> Możliwości oddziaływania na wzrost gospodarczy poprzez kontrolę poziomu ryzyka kredytowego w bankach przy wykorzystaniu systemów sztucznej inteligencji.....	240
<b>Renata Jedlińska:</b> Atrakcyjność inwestycyjna Polski – wybrane aspekty.....	252
<b>Andrzej Jędruchniewicz:</b> Inflacja jako cel polityki pieniężnej NBP.....	264
<b>Michał Jurek:</b> Wykorzystanie analizy duracji i wypukłości w zarządzaniu ryzykiem stopy procentowej.....	276
<b>Sławomir Kalinowski:</b> Znaczenie eksperymentu w metodologii nauk ekonomicznych.....	287
<b>Teresa Kamińska:</b> Struktura branżowa bezpośrednich inwestycji zagranicznych a kryzys finansowy.....	299
<b>Renata Karkowska:</b> Siła oddziaływania czynników makroekonomicznych i systemowych na wielkość globalnej płynności.....	311
<b>Anna Kasprzak-Czelej:</b> Determinanty wzrostu gospodarczego.....	323
<b>Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk:</b> Analiza wpływu polityki stóp procentowych EBC na stabilność sektorów bankowych w wybranych krajach strefy euro – wnioski z kryzysu.....	334
<b>Iwona Kowalska:</b> Rozwój badań z zakresu ekonomii edukacji w paradygmacie interdyscyplinarności nauki.....	348
<b>Ryszard Kowalski:</b> Dylematy interwencjonizmu w czasach kryzysu.....	358
<b>Jakub Kraciuk:</b> Kryzysy finansowe w świetle ekonomii behawioralnej.....	370
<b>Hanna Kruk:</b> Rozwój zrównoważony w Regionie Morza Bałtyckiego na przykładzie wybranych mierników w latach 2005-2010.....	380
<b>Kazimierz W. Krupa, Irmina Jeleniewska-Korzela, Wojciech Krupa:</b> Kapitał intelektualny jako akcelerator nowej ekonomii (tablice korelacyjne, pracownicy kluczowi).....	391
<b>Anna Krzysztofek:</b> Normy i standardy społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw.....	401
<b>Krzysztof Kubiak:</b> Transakcje w procesie przepływu wiedzy w świetle nowej ekonomii instytucjonalnej.....	413
<b>Paweł Kulpaka:</b> Model konsumpcji permanentnej M. Friedmana a keynesowskie funkcje konsumpcji – empiryczna weryfikacja wybranych teorii na przykładzie Czech.....	423
<b>Justyna Łukomska-Szarek, Marta Włóka:</b> Rola kontroli zarządczej w procesie zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego.....	434
<b>Natalia Mańkowska:</b> Konkurencyjność instytucjonalna – wybrane problemy metodologiczne.....	445

<b>Joanna Mesjasz, Martyna Michalak:</b> Percepcja zaangażowania przez adeptów zarządzania – szansą czy ograniczeniem dla współczesnych firm .....	457
<b>Jerzy Mieszaniec:</b> Innowacje nietechnologiczne w przedsiębiorstwach przemysłowych sektora wydobywczego .....	469
<b>Aneta Mikula:</b> Ubóstwo obszarów wiejskich w krajach Unii Europejskiej – demografia i rynek pracy .....	481
<b>Grażyna Musialik, Rafał Musialik:</b> Wartość publiczna a legitymizacja .....	492
<b>Janusz Myszczyński:</b> Wykorzystanie koncepcji <i>social savings</i> w określeniu wpływu sektora kolejowego na wzrost gospodarczy Niemiec w początkach XX w. ....	500
<b>Aleksandra Nacewska-Twardowska:</b> Zmiany w polityce handlowej Unii Europejskiej na początku XXI wieku .....	513
<b>Anna Niewiadomska:</b> Wydłużanie okresu aktywności zawodowej osób starszych w Polsce .....	524
<b>Mariusz Nyk:</b> Przeciętne wynagrodzenie a sytuacja na rynku pracy – przypadek województwa łódzkiego .....	536
<b>Monika Pasternak-Malicka:</b> Przesłanki ruchów migracyjnych Polaków z obszaru województwa podkarpackiego w kontekście kryzysu gospodarczego wywołanego kryzysem <i>subprime</i> .....	547
<b>Jacek Pera:</b> Budowa nowej architektury regulacyjnej w Europie jako element zarządzania ryzykiem niestabilności finansowej – rozwiązania pokryzysowe. Próba oceny i wnioski dla Polski .....	559
<b>Renata Pęciak:</b> Kryzysy w gospodarce w interpretacji Jeana-Baptiste’a Saya .....	573
<b>Czesława Pilarska:</b> Współczesny kryzys gospodarczy a napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski .....	584
<b>Elżbieta Pohulak-Żołędowska:</b> Innowacyjna nauka a źródła jej finansowania .....	601
<b>Adriana Politaj:</b> Pomoc publiczna na subsydiowanie zatrudnienia w Polsce i w wybranych krajach Unii Europejskiej .....	617
<b>Marcin Ratajczak:</b> Odpowiedzialny biznes w aspekcie osiągniętych korzyści ekonomicznych na przykładzie przedsiębiorstw agrobiznesu .....	628
<b>Magdalena Rękas:</b> Dieta w krajach Unii Europejskiej i czynniki wpływające na jej poziom – przegląd wybranych badań .....	638
<b>Włodzimierz Rudny:</b> Rozwiązania zintegrowane w modelach biznesowych .....	653
<b>Krzysztof Rutkiewicz:</b> Pomoc publiczna na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjność przedsiębiorstw w polityce konkurencji Unii Europejskiej w latach 2004-2010 .....	663
<b>Katarzyna Skrzyszewska:</b> Konkurencyjność krajów Regionu Morza Bałtyckiego w świetle międzynarodowych rankingów .....	675
<b>Tadeusz Sporek:</b> Ewolucja i perspektywy grupy BRICS w globalnej gospodarce .....	684

<b>Aleksander Surdej:</b> Inwestycje w szkolenia zawodowe w świetle teorii ekonomicznej.....	695
<b>Piotr Szajner:</b> Wpływ zmienności kursu walutowego na międzynarodową konkurencyjność polskiego sektora żywnościowego .....	706
<b>Stanisław Ślusarczyk, Piotr Ślusarczyk, Radosław Ślusarczyk:</b> Problem skuteczności i efektywności decyzji menedżerskich w firmie w zakresie formułowania i wdrażania strategii .....	716
<b>Sylwia Talar, Joanna Kos-Łabędowicz:</b> Polska gospodarka internetowa – stan i perspektywy .....	729
<b>Monika Utzig:</b> Aktywa finansowe gospodarstw domowych a koniunktura gospodarcza .....	744
<b>Agnieszka Wałęga:</b> Nierówności dochodowe w kontekście przystąpienia Polski do Unii Europejskiej .....	754
<b>Grzegorz Wałęga:</b> Wpływ spowolnienia gospodarczego na zadłużenie gospodarstw domowych w Polsce .....	766
<b>Grażyna Węgrzyn:</b> Formy zatrudnienia pracowników w Unii Europejskiej – aktualne tendencje .....	778
<b>Barbara Wieliczko:</b> Krajowa pomoc publiczna w UE w okresie obecnego kryzysu.....	790
<b>Artur Wilczyński:</b> Znaczenie kosztów alternatywnych w rachunku ekonomicznym gospodarstw rolnych .....	802
<b>Renata Wojciechowska:</b> Wieloznaczności językowe współczesnej ekonomii .....	813
<b>Jarosław Wojciechowski:</b> Ewolucja koncepcji funkcjonowania rynku w społecznej nauce Kościoła Katolickiego.....	823
<b>Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska:</b> Znaczenie lokalnych grup działania w budowaniu kapitału społecznego na obszarach wiejskich.....	834
<b>Grażyna Wolska:</b> Kodeksy etyczne jako instrument poprawnych relacji między podmiotem gospodarczym a konsumentem.....	844
<b>Joanna Woźniak-Holecka, Mateusz Grajek, Karolina Sobczyk, Kamila Mazgaj-Krzak, Tomasz Holecki:</b> Ekonomiczno-społeczne konsekwencje reklamy w segmencie leków OTC .....	853
<b>Gabriela Wronowska:</b> Oczekiwania pracodawców wobec absolwentów szkół wyższych w Polsce jako przykład bariery wejścia na rynek pracy... ..	861
<b>Anna Wziętek-Kubiak, Marek Pęczkowski:</b> Źródła i bariery ciągłości wdrażania innowacji przez polskie przedsiębiorstwa.....	872
<b>Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec:</b> Instytucjonalna struktura rynku pracy w Polsce .....	884
<b>Małgorzata Zielenkiewicz:</b> Upodabnianie się krajów pod względem poziomu dobrobytu w procesie integracji europejskiej .....	895
<b>Mariusz Zieliński:</b> Demografia i aktywność zawodowa ludności a poziom bezrobocia w Unii Europejskiej.....	907
<b>Jerzy Żyżyński:</b> Gospodarka jako spójny system strumieni pieniądza a problem racjonalności pakietu fiskalnego.....	917

## Summaries

<b>Mieczysław Adamowicz, Paweł Janulewicz:</b> The use of factor analysis for the assessment of socio-economic development on the local scale.....	23
<b>Ewa Badzińska, Jakub Ryfa:</b> The economy of virtual worlds – trend of development .....	36
<b>Tomasz Bernat:</b> Exogenous determinants of market dominance – Polish Post case .....	48
<b>Agnieszka Brelik, Marek Tomaszewski:</b> Selected determinants forming innovative partnership of traditional industrial companies with units of Polish Academy of Sciences and universities in north-western Poland.....	61
<b>Agnieszka Bretyn:</b> Selected aspects of quality of life of young consumers in Poland .....	72
<b>Grzegorz Bywalec:</b> Economic transformation and regional disparity of poverty in India.....	82
<b>Magdalena Cyrek:</b> Determinants of employment in traditional and modern services – regional analysis .....	94
<b>Sławomir Czech:</b> Is the welfare state’s dispute over values still alive? .....	107
<b>Sławomir Czetwertyński:</b> Cognitive possibilities of Metcalfe’s law in defining the economic value of communication networks .....	117
<b>Małgorzata Deszczka, Marek Wąsowicz:</b> Policy and development strategy in the European Union in the conception of economics of sustainable development .....	128
<b>Karolina Dreła:</b> Untypical employment.....	141
<b>Paweł Drobny:</b> Personalist economics as an attempt at economics reorientation .....	153
<b>Małgorzata Gajda-Kantorowska:</b> Costs of sovereign default.....	162
<b>Małgorzata Gasz:</b> Bank Union – in search of a new paradigm on the European banking market.....	173
<b>Małgorzata Gawrycka, Anna Szymczak:</b> Change of income framework in capital-labour scheme in Poland, including the sector of national economy .....	183
<b>Anna Golejewska:</b> Innovations and the way of their measure at the regional level.....	194
<b>Mariusz Grębowiec:</b> Purchasing behavior of consumers on banking service market in the light of research .....	206
<b>Urszula Grzega:</b> Savings and debt of Polish households.....	217
<b>Jarosław Hermaszewski:</b> Financial situation of a commune vs. local elections. Introduction to the study .....	227
<b>Elżbieta Jantón-Drozdowska, Maria Majewska:</b> The impact of globalization on a higher specialization level in international exchange of goods ...	239
<b>Tomasz Jasiński, Agnieszka Ścianowska:</b> Banks’ possibilities of influencing macroeconomic growth by the use of neural network systems in the credit risk control .....	250

<b>Renata Jedlińska:</b> Investment attractiveness of Poland – selected issues .....	263
<b>Andrzej Jędruchniewicz:</b> Inflation as a target of monetary policy of NBP ...	275
<b>Michał Jurek:</b> Use of duration and convexity analysis in interest rate risk management.....	286
<b>Sławomir Kalinowski:</b> The role of the controlled experiment in the methodology of economy .....	298
<b>Teresa Kamińska:</b> Economic activity structure of foreign direct investment and financial crisis .....	310
<b>Renata Karkowska:</b> The impact of macroeconomic and systemic factors on the global liquidity .....	322
<b>Anna Kasprzak-Czelej:</b> Determinants of economic growth .....	333
<b>Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk:</b> The analysis of influence of the ECB interest rates' policy on a stability of bank sectors in selected countries of the eurozone – conclusions from the crisis.....	347
<b>Iwona Kowalska:</b> Development of research in the field of economics of education within the paradigm of interdisciplinarity of science .....	357
<b>Ryszard Kowalski:</b> The dilemmas of interventionism in times of crisis .....	369
<b>Jakub Kraciuk:</b> Financial crises in the light of behavioural economics.....	379
<b>Hanna Kruk:</b> Sustainable development in the Baltic Sea Region based on chosen indices in years 2005-2010 .....	390
<b>Kazimierz W. Krupa, Irmína Jeleniewska-Korzela, Wojciech Krupa:</b> Intellectual capital as an accelerator of the new economy (correlation tables, key employees) .....	400
<b>Anna Krzysztofek:</b> Norms and standards of social responsibility in enterprises .....	412
<b>Krzysztof Kubiak:</b> Transactions in the flow of knowledge in the light of new institutional economics .....	422
<b>Paweł Kulpaka:</b> M. Friedman's permanent consumption model and Keynesian consumption functions – empirical verification of selected theories on the example of Czech.....	433
<b>Justyna Łukomska-Szarek, Marta Włóka:</b> The role of management control in management process of local self-government units.....	444
<b>Natalia Mańkowska:</b> Institutional competitiveness – selected methodological issues .....	456
<b>Joanna Mesjasz, Martyna Michalak:</b> Understanding the engagement by management adepts – a chance or a limitation for contemporary business	468
<b>Jerzy Mieszaniec:</b> Non-technological innovations in the industrial enterprises of mining sector.....	480
<b>Aneta Mikula:</b> Poverty of rural areas in the European Union member states – demography and labor market .....	491
<b>Grażyna Musialik, Rafał Musialik:</b> Public value and legitimacy .....	499



<b>Janusz Myszczyzyn:</b> Use of social savings concept in defining the role of railway sector on the economic growth in Germany in the early twentieth century .....	512
<b>Aleksandra Nacewska-Twardowska:</b> Changes in trade policy of the European Union at the beginning of the twenty-first century .....	523
<b>Anna Niewiadomska:</b> Extending the period of professional activity of the elderly in Poland .....	535
<b>Mariusz Nyk:</b> Average salary and the situation on the labour market – case of Łódź Voivodeship .....	546
<b>Monika Pasternak-Malicka:</b> Reasons form migration of Poles from Subcarpathian Voivodeship in the context of the economic crisis caused by the subpreme crisis .....	558
<b>Jacek Pera:</b> Construction of a new regulatory architecture in Europe as an element of financial instability risk management – post-crisis solutions. Attempt of assessment and implications for Poland.....	572
<b>Renata Pęciak:</b> Crises in the economy in the interpretation of Jean-Baptiste Say .....	583
<b>Czesława Pilarska:</b> The contemporary economic crisis and foreign direct investment inflow into Poland .....	600
<b>Elżbieta Pohulak-Żołędowska:</b> Innovations in science and their financial sources .....	616
<b>Adriana Politałaj:</b> State aid for subsidizing of employment in Poland and in selected countries of the European Union .....	627
<b>Marcin Ratajczak:</b> Responsible business in the context of economic benefits gained on the example of agribusiness enterprises.....	637
<b>Magdalena Rękas:</b> Fertility rate in the European Union states and factors influencing the rate – review of selected surveys .....	652
<b>Włodzimierz Rudny:</b> Solution-based business models.....	662
<b>Krzysztof Rutkiewicz:</b> State aid for Research & Development & Innovation activities of enterprises in the European Union’s competition policy in the period 2004-2010.....	674
<b>Katarzyna Skrzyszewska:</b> Competitiveness of the Baltic Region countries in the context of international rankings .....	683
<b>Tadeusz Sporek:</b> Evolution and perspectives of BRICS group in the global economy.....	694
<b>Aleksander Surdej:</b> Investments in VET programmes: framework for an economic analysis .....	705
<b>Piotr Szajner:</b> The impact of exchange rated volatility on the competitiveness of Polish food sector on international markets .....	715
<b>Stanisław Ślusarczyk, Piotr Ślusarczyk, Radosław Ślusarczyk:</b> The problem of efficacy and effectiveness in the formulating and implementing of strategy decision making process .....	728

<b>Sylwia Talar, Joanna Kos-Łabędowicz:</b> Polish Internet economy – current state and future perspectives .....	743
<b>Monika Utzig:</b> Households’ financial assets and economic prospect.....	753
<b>Agnieszka Wałęga:</b> Income inequality in the context of accession of Poland to the European Union .....	765
<b>Grzegorz Wałęga:</b> Impact of economic slowdown on households’ debt in Poland .....	777
<b>Grażyna Węgrzyn:</b> Employment forms in the European Union – current trends.....	789
<b>Barbara Wieliczko:</b> State aid in the European Union in the period of the current crisis.....	801
<b>Artur Wilczyński:</b> The impact of opportunity costs on farms profitability.....	812
<b>Renata Wojciechowska:</b> Linguistic ambiguities of contemporary economics	822
<b>Jarosław Wojciechowski:</b> Evolution of free market concept in social teaching of the Catholic Church.....	833
<b>Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska:</b> The significance of local action groups in formation of social capital in rural areas .....	843
<b>Grażyna Wolska:</b> Ethical codes as a tool of correct relations between a firm and a consumer .....	852
<b>Joanna Woźniak-Holecka, Mateusz Grajek, Karolina Sobczyk, Kamila Mazgaj-Krzak, Tomasz Holecki:</b> Marketing of OTC medicines in Poland and on the example of television advertising .....	860
<b>Gabriela Wronowska:</b> Expectations of employers towards graduates of universities in Poland as an example of barriers to enter the labor market ....	871
<b>Anna Wziętek-Kubiak, Marek Pęczkowski:</b> Sources and barriers of persistence of innovation of Polish manufacturing companies .....	883
<b>Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec:</b> Institutional structure of the labor market in Poland .....	894
<b>Małgorzata Zielenkiewicz:</b> Convergence of the countries in terms of social welfare in the process of European integration .....	906
<b>Mariusz Zieliński:</b> Demography and economically active population vs. the level of unemployment in the European Union.....	916
<b>Jerzy Żyżyński:</b> Economy as a consistent system of money flows vs. the issue of fiscal pact rationality .....	931

**Barbara Wieliczko**

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy

---

## KRAJOWA POMOC PUBLICZNA W UE W OKRESIE OBECNEGO KRZYSYU

---

**Streszczenie:** Przyznawanie pomocy publicznej przez państwa UE jest ściśle uregulowane w *acquis communautaire*. Regulacje te zmieniają się obecnie wraz z kolejnymi wieloletnimi ramami finansowymi. Bazując na danych KE, można stwierdzić, iż pomoc publiczna w państwach UE jest niewielka i stanowi przeciętnie 0,6% PKB. Jednocześnie poziom wsparcia znacznie spadł w ostatnich latach wraz z obecnym kryzysem gospodarczym i kryzysem finansów publicznych. Istotnym zmianom uległa również struktura pomocy. Dotyczyło to zarówno gospodarek najbardziej dotkniętych kryzysem, jak i największych państw Wspólnoty. Przeprowadzone badania wskazują na to, że konsolidacja finansów publicznych jest dla państw UE ważniejszym celem niż konieczność stymulowania gospodarki.

**Słowa kluczowe:** Unia Europejska, pomoc państwa, kryzys gospodarczy.

### 1. Wstęp

Krajowa pomoc publiczna w Unii Europejskiej jest szczegółowo uregulowana prawnie, co wynika z traktatowych założeń dotyczących równości konkurencyjności na jednolitym rynku Wspólnoty. Na kolejne okresy programowania przygotowywane są nowe regulacje wyznaczające ramy udzielania pomocy krajowej w UE. Obecny kryzys wymusił na państwach Wspólnoty podjęcie działań mających na celu stymulowanie gospodarki w celu powrotu na ścieżkę wzrostu. Z tego względu aktualnie wyróżnić można dwie kategorie krajowej pomocy publicznej. Pierwsza z nich to dotychczasowa pomoc, a druga to pomoc ściśle związana z kryzysem.

Konieczność zabezpieczenia funkcjonowania na rynku wielu podmiotów w danym sektorze wynika z teorii mikroekonomicznej dotyczącej funkcjonowania monopolu i oligopolu. Badania teoretyczne wskazują na to, iż działanie tych struktur rynkowych jest niekorzystne dla konsumentów zarówno z powodu wyższych cen i wykorzystywania przez te podmioty swojej pozycji rynkowej, jak i z powodu ich niższej efektywności wykorzystywania zasobów i mniejszej skłonności do poszukiwania i wprowadzania nowych, innowacyjnych rozwiązań.

Pomoc publiczna obejmuje wsparcie nowych sektorów gospodarki i wdrożenie nowych technologii, co ma zwiększyć konkurencyjność międzynarodową danej

gospodarki, jak również ma służyć wsparciu ważnych ze względów ekonomiczno-społecznych sektorów gospodarki, których funkcjonowania w dotychczasowej skali i dalszy rozwój zostały zagrożone. Oznacza to, że pomoc publiczna może być z jednej strony wykorzystywana do zwiększenia potencjału produkcyjnego i poziomu rozwoju gospodarczego gospodarki, a z drugiej strony może stanowić sposób na stymulację gospodarki borykającej się z kryzysem ogólnogospodarczym lub ograniczonym tylko do wybranych sektorów. Pomoc publiczna może być korzystna, gdy zmniejsza negatywne skutki zawodności rynku. To uzasadnienie znane jest przynajmniej od czasów Pigou. Wsparcie publiczne umożliwia m.in. zwiększenie skali wytwarzanych dóbr publicznych.

Problem zawodności rynku oraz pomocy publicznej sprowadza się do oceny efektywności rynku i efektywności państwa. Należy przy tym pamiętać o różnych typach efektywności. Ocena, czy rynek jest efektywny oraz czy wsparcie publiczne jest efektywne, dotyczy określenia, czy dane rozwiązanie jest efektywne pod względem produkcyjnym, alokacyjnym i dynamicznym<sup>1</sup>.

Polityka państwa mająca na celu wspieranie rozwoju wybranych sektorów nazywana jest polityką przemysłową<sup>2</sup>. Naturalnie jest to pojęcie szersze niż zakres pomocy publicznej stosowanej obecnie w państwach UE, gdyż obejmuje również pełen wachlarz instrumentów polityki handlowej i relacji gospodarczych z innymi państwami. Przez wielu ekonomistów uznawana jest za nieskuteczną ze względu na to, iż państwu trudno trafnie zidentyfikować obszary gospodarki, które mogą być z sukcesem rozwijane<sup>3</sup>. Równie dużych trudności dostarcza właściwy wybór i wdrożenie mechanizmów wsparcia. Co więcej, pomoc publiczna może w długim okresie być szkodliwa dla struktury rynkowej i liczby konkurujących na niej podmiotów, gdyż wsparcie publiczne może umożliwić podmiotowi uzyskującemu wsparcie przejście konkurencyjnej firmy i zmniejszenie liczby podmiotów na danym rynku.

Celem artykułu jest omówienie skali i struktury krajowej pomocy publicznej w okresie 2009-2011 i porównanie jej z pomocą przyznaną w latach 2006-2008. Wśród ośmiu krajów wybranych do analizy są najbardziej dotknięte obecnym kryzysem, takie jak Portugalia i Grecja, a także największe gospodarki UE, w tym Niemcy i Wielka Brytania. Z przeprowadzonej analizy wynika, jaki rodzaj polityki pomocowej prowadzony jest przez kraje UE. Na podstawie teorii ekonomii można określić, jak ta polityka może wpłynąć na wzrost gospodarczy. Badanie opiera się na danych Komisji Europejskiej dotyczących pomocy państwa w latach 2006-2011, a także danych Eurostatu obejmujących podstawowe agregaty makroekonomiczne.

<sup>1</sup> Szerzej kwestie te zostały omówione w opracowaniu: J. Haucap, U. Schwalbe (2011), *Economic Principles of State Aid Control*, "Discussion Papers" no. 17, Düsseldorf Institute for Competition Economics.

<sup>2</sup> Krótką prezentację historii polityki przemysłowej zawiera m.in. artykuł Jamesa A. Robinsona, *Industrial Policy and Development: A Political Economy Perspective* (Harvard University, 2009).

<sup>3</sup> Interesujące podsumowanie argumentów zwolenników i przeciwników aktywnej polityki przemysłowej przedstawili Josh Lerner i Dani Rodrik na portalu The Economist w 2010 r. Teksty obu ekonomistów znajdują się na stronie: <http://www.economist.com/debate/days/view/541>.

Zawężenie badań do pomocy publicznej, która nie jest związana z kryzysem, nie ma wpływu na to stwierdzenie, gdyż pomoc związana z kryzysami jest ograniczona do wspierania instytucji finansowych i przedsiębiorstw państwowych.

Artykuł składa się z dwóch kluczowych części. Pierwsza z nich skupia się na przedstawieniu ram prawnych aktualnie kształtujących funkcjonowanie pomocy państwa w UE. Natomiast druga część przedstawia poziom i strukturę pomocy państwa w wybranych państwach członkowskich UE oraz przeciętną dla całej Wspólnoty. Analizie poddano również związek między stanem tych gospodarek i poziomem udzielanej przez nie pomocy publicznej.

## 2. Pomoc państwa w Unii Europejskiej

Pomoc państwa w UE jest ściśle regulowana, gdyż jest to niezbędne dla zapewnienia, iż na poziomie UE wsparcie krajowe nie prowadzi do jakichkolwiek zakłóceń konkurencji na jednolitym rynku UE. Kontrola pomocy publicznej w państwach członkowskich UE jest częścią unijnej polityki konkurencji. Głównymi celami polityki konkurencji UE są:

- ochrona konkurencji na rynku jako środek zwiększania dobrobytu konsumentów,
- wspieranie wzrostu gospodarczego, zatrudnienia i konkurencyjności gospodarki UE;
- wspieranie kultury konkurencji.

Zdaniem D. Spectora rola kontroli nad pomocą publiczną wiąże się również z próbą ułatwienia państwom członkowskim UE skutecznego opierania się próbom nacisku ze strony różnych grup interesów, które dążą do uzyskania od państwa szczególnych przywilejów i ułatwień w prowadzeniu swojej działalności gospodarczej. Kontrolę skali i trybu przyznawania pomocy publicznej można również uznać za sposób wymuszenia na państwach zobowiązania do stosowania określonych zasad i skali wsparcia, co daje stabilność funkcjonowania podmiotów gospodarczych na danym rynku krajowym niezależnie od tego, czy chodzi o podmioty krajowe czy międzynarodowe.

W świetle obecnego kryzysu finansów publicznych w wielu państwach strefy euro i prób zwiększenia spójności polityki budżetowej prowadzonej przez poszczególne państwa UE<sup>4</sup> kontrola krajowej polityki wsparcia sektorów gospodarczych i poszczególnych firm staje się elementem nadzoru Wspólnoty nad finansami publicznymi państw członkowskich i wpisuje w trend zwiększania koordynacji działań makroekonomicznych i realizacji polityki sprzyjającej rozwojowi gospodarczemu i tworzeniu nowych miejsc pracy.

Warto również spojrzeć na kontrolę pomocy publicznej w ramach UE jako na mechanizm ograniczania nieefektywności wsparcia publicznego, dzięki postawie-

---

<sup>4</sup> Jednym z tych działań jest przyjęcie Traktatu o Stabilności, Koordynacji i Zarządzaniu w Unii Gospodarczej i Walutowej, zwanego paktem fiskalnym.

niu barier dotyczących skali i charakteru wsparcia kierowanego do firm i sektorów. Pozwala to ograniczyć zapędy poszczególnych państw do oferowania pomocy dla inwestorów i zmniejsza niezdrową konkurencję między państwami prowadzącą do oferowania inwestorom zbyt wysokiej pomocy w zamian za obietnicę stworzenia nowych miejsc pracy<sup>5</sup>. Takie bariery i limity w skali pomocy publicznej pozwalają zmniejszyć tzw. efekt jałowego biegu w pomocy publicznej (*deadweight effect*) odznaczający się wspieraniem przedsięwzięć, które mogłyby być zrealizowane bez wsparcia ze strony państwa.

Komisja Europejska jest odpowiedzialna za zapewnienie, iż unijne przedsiębiorstwa działają na równych zasadach. Traktat UE przewiduje ograniczoną liczbę przypadków, gdy pomoc publiczna jest dozwolona. Zgodnie z artykułem 107 ustęp 2 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) następujące rodzaje pomocy państwa „powinny być zgodne z rynkiem wewnętrznym jest:

a) pomoc o charakterze socjalnym przyznawana indywidualnym konsumentom, pod warunkiem że jest przyznawana bez dyskryminacji związanej z pochodzeniem produktów;

b) pomoc mająca na celu naprawienie szkód spowodowanych klęskami żywiołowymi lub innymi zdarzeniami nadzwyczajnymi;

c) pomoc przyznawana gospodarce niektórych regionów Republiki Federalnej Niemiec dotkniętych podziałem Niemiec, w zakresie, w jakim taka pomoc jest niezbędna do skompensowania niekorzystnych skutków gospodarczych spowodowanych tym podziałem. Pięć lat po wejściu w życie Traktatu z Lizbony, Rada, na wniosek Komisji, może przyjąć decyzję uchylającą niniejszą literę”.

Natomiast ustęp 3 niniejszego artykułu TFUE stanowi, że „za zgodną z rynkiem wewnętrznym może zostać uznana:

a) pomoc przeznaczona na sprzyjanie rozwojowi gospodarczemu regionów, w których poziom życia jest nienormalnie niski lub w których istnieje poważny stan niedostatecznego zatrudnienia, jak również regionów, o których mowa w artykule 349, z uwzględnieniem ich sytuacji strukturalnej, gospodarczej i społecznej;

b) pomoc przeznaczona na wspieranie realizacji ważnych projektów stanowiących przedmiot wspólnego europejskiego zainteresowania lub mająca na celu zaradzenie poważnym zaburzeniom w gospodarce państwa członkowskiego;

c) pomoc przeznaczona na ułatwianie rozwoju niektórych działań gospodarczych lub niektórych regionów gospodarczych, o ile nie zmienia ona warunków wymiany handlowej w zakresie sprzecznym ze wspólnym interesem;

d) pomoc przeznaczona na wspieranie kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego, o ile nie zmienia warunków wymiany handlowej i konkurencji w Unii w zakresie sprzecznym ze wspólnym interesem;

---

<sup>5</sup> Szerzej kwestie te zostały omówione m.in. w artykule: M. Dewatripont, P. Seabright (2005), „Wasteful” Public Spending and State Aid Control. Artykuł jest dostępny na stronie: [http://neeo.univ-tlse1.fr/1212/1/dewatripont\\_seabright.pdf](http://neeo.univ-tlse1.fr/1212/1/dewatripont_seabright.pdf).

e) inne kategorie pomocy, jakie mogą być określone w drodze decyzji Rady na wniosek Komisji.

Przepisy określające szczegóły dotyczące zakresu i funkcjonowania pomocy państwa są regularnie przeglądane i zmieniane<sup>6</sup>. Obecnie obowiązujące regulacje koncentrują się na instrumentach pomocowych ukierunkowanych na wsparcie realizacji celów związanych ze wzrostem i rozwojem, takich jak badania i rozwój, zmiany klimatu, zarządzanie energią odnawialną lub ryzykami. Aktualne regulacje zostały wprowadzone na początku perspektywy finansowej na lata 2007-2013. Komisja Europejska przygotowuje nowe przepisy dotyczące pomocy państwa, które mają kształtować funkcjonowanie pomocy publicznej w latach 2014-2020. Od 2001 roku rośnie liczba instrumentów, które są objęte przepisami o wyłączeniach grupowych. Zwolnienie to upraszcza wprowadzenie i funkcjonowanie pomocy państwa, jak np. brak obowiązku zgłoszenia do KE ich wprowadzenia i realizacji. Jednocześnie wyraźnie widać zmiany w podejściu do funkcjonowania systemu kontroli nad krajową pomocą publiczną w państwach Wspólnoty. W okresie 2000-2006 to KE miała ścisłą i wyłączną kontrolę, zaś w latach 2007-2013 włączono do tego zadania same państwa członkowskie<sup>7</sup>.

Jesienią 2008 r. Komisja Europejska wydała specjalne wytyczne dotyczące funkcjonowania pomocy państwa w dobie kryzysu finansowego i gospodarczego. Wytyczne te oraz później wydana seria komunikatów dotyczących poszczególnych rodzajów pomocy i sektorów określiły, jakie formy i zakres pomocy mogą być stosowane. Na początku kryzysu większość nowych rozwiązań była ukierunkowana na wspieranie instytucji finansowych. Dopiero później określono również zasady dotyczące wsparcia na rzecz podmiotów niefinansowych. Możliwość stosowania środków mających na celu wspieranie instytucji finansowych została wydłużona, z pewnymi modyfikacjami, do roku 2012.

### 3. Poziom i struktura pomocy państwa niezwiązanej z kryzysem w UE

W tej części przedstawiono krótki opis poziomu i struktury pomocy publicznej w wybranych państwach członkowskich w latach 2006-2011<sup>8</sup>. Naturalnie analizowany okres jest zbyt krótki, aby być bazą dla zaawansowanych analiz szeregów czasowych. Jednak już wyniki dotyczące tego krótkiego okresu pozwalają dostrzec

<sup>6</sup> Szerokie omówienie obowiązujących obecnie zasad pomocy publicznej w UE zostało przedstawione w publikacji: D. Neven, V. Verouden (2008), *Towards a More Refined Economic Approach in State Aid Control*, [in:] W. Mederer, N. Pesaresi and M. Van Hoof (eds.) (2008), *EU Competition Law – Volume IV: State Aid*, Claeys & Casteels.

<sup>7</sup> Bardzo szeroko kwestie dotyczące zmian w zarządzaniu krajową pomocą publiczną w UE w ostatnich latach przedstawiono w pracy: E. Brunsson (2009), *The Reforms of the European State Aid Control – decentralisation as a new form of governance?*, University of Lund.

<sup>8</sup> Charakterystyka zmian w poziomie pomocy publicznej od lat 80. XX w. do 2008 została przedstawiona w artykule: N. Bacila (2010), *The Relation between State Aid and Economic Development in the European Union*, "The Romanian Economic Journal", Year XIII, no. 36, pp. 111-122.

zachodzące zmiany i wyraźne różnice w podejściu do pomocy publicznej. Tenże krótki okres objęty analizą kaže mieć na uwadze to, że uzyskane wyniki są tymczasowe i podlegają poważnym ograniczeniom interpretacyjnym, zwłaszcza że pomoc publiczna jest nie tylko uzależniona od warunków makroekonomicznych, ale także od zmian w ramach prawnych dotyczących pomocy państwa w UE.

Struktura pomocy publicznej jest analizowana na podstawie podejść stosowanych przez KE przy prezentacji danych dotyczących pomocy realizowanej przez państwa członkowskie. KE dzieli pomoc państwa na pięć głównych kategorii: rolnictwo, rybołówstwo, cele horyzontalne (w tym wsparcie dotyczące klęsk żywiołowych, pomoc regionalną, wsparcie dla MŚP, wspieranie badań i rozwoju), sektory szczególne (m.in. górnictwo i usługi finansowe) i transport. W analizie zmian poziomu pomocy państwa, poza danymi dotyczącymi pomocy publicznej, wykorzystano kluczowe makroekonomiczne wskaźniki opisujące stan gospodarki: poziom PKB, wielkość deficytu budżetowego i długu publicznego oraz wysokość inflacji.

Na poziomie UE-27 całkowita średnia wielkość pomocy publicznej w UE zmniejszyła się w ostatnich latach w porównaniu z okresem 2006-2008 i wynosiła mniej niż 91% średniej dla trzech lat przed kryzysem (tab. 1). Również jako udział w PKB odnotowano podobny spadek pomocy – z 0,64 do 0,58% w PKB UE-27. Największy wzrost wydatków na pomoc publiczną dotyczył klęsk żywiołowych, co nie było związane z prowadzeniem polityki antykryzysowej, ale zostało wymuszone przez siłę wyższą. Jednak ten wzrost nie miał prawie żadnego wpływu na łączny poziom wydatków, gdyż ten udział tej kategorii wsparcia wyniósł tylko 0,009% w latach 2006-2008 i wzrósł do 0,06% ogólnej pomocy w latach 2009-2011. Drugi znaczący wzrost wydatków odnotowano w przypadku wsparcia społecznego dla poszczególnych konsumentów. Również w przypadku tej grupy środków udział w całkowitej pomocy w analizowanym okresie był nieznaczny. Najważniejszą grupą środków jest teraz pomoc regionalna. Wydatki ogółem na ten cel wzrosły o ponad jedną czwartą, a jej udział w wydatkach wzrósł do 20,6%. Pomoc ukierunkowana na środowisko i oszczędność energii ma podobny udział w bieżących wydatkach, które tylko nieznacznie wzrosły w porównaniu z okresem 2006-2008. Największy spadek zarówno kwoty pomocy, jak i jej udziału w łącznym wsparciu odnotowano w przypadku transportu. Średnia kwota wydana na tę część pomocy państwa osiągnęła przeciętnie zaledwie 3% w latach 2006-2008, a jej udział w wydatkach spadł z 10 do 0,3%.

Na podstawie danych dla każdego z analizowanych lat wyraźnie widać, że poziom pomocy publicznej w krajach UE-27 jest ujemnie skorelowany z PKB. Poziom całkowitej pomocy państwa, jak przed kryzysem, nadal stopniowo i systematycznie spada. Kwota wydatków na pomoc państwa wzrosła jedynie w 2009 r., pierwszym roku kryzysu i jedynym dotychczas, w którym odnotowano ujemne tempo wzrostu PKB, co sugerowałoby antycykliczne podejście do pomocy państwa. Jednak z analizy struktury wydatków wynika, że wsparcie to nie miało w pełni charakteru pro wzrostowego. Świadczy o tym choćby to, iż kwota pomocy dla małych i śred-



**Tabela 1.** Zmiany w poziomie pomocy publicznej oraz podstawowych agregatach makroekonomicznych w UE-27 w latach 2006-2008 i 2009-2011

Wyszczególnienie	Średni poziom pomocy (w mln euro)		Zmiana (w %; okres 2009-2011 do 2006-2008)	Udział w pomocy ogółem (w %)	
	2006-2008	2009-2011		2006-2008	2009-2011
1	2	3	4	5	6
Rolnictwo	10 754,5	9 297,5	86,5	13,8	13,2
Rybołówstwo	345,1	149,5	43,3	0,4	0,2
Cele horyzontalne, w tym:	46 654,2	50 309,8	107,8	60,0	71,4
Handel, eksport i internacjonalizacja	496,2	294,3	59,3	0,6	0,4
Kultura i konserwacja dziedzictwa narodowego	1 428,1	1 782,4	124,8	1,8	2,5
Zatrudnienie	3 338,8	1 924,8	57,6	4,3	2,7
Środowisko i oszczędzanie energii	13 919,4	14 065,9	101,1	17,9	20,0
Katastrofy naturalne	7,1	44,3	626,4	0,0	0,1
Inne	131,9	268,9	203,8	0,2	0,4
Pomoc regionalna	11 626,7	14 538,4	125,0	15,0	20,6
Badania, rozwój i innowacje	8 087,1	10 653,8	131,7	10,4	15,1
Kapitał wysokiego ryzyka	534,9	616,0	115,2	0,7	0,9
MŚP	5 749,6	3 041,9	52,9	7,4	4,3
Wsparcie socjalne dla konsumentów indywidualnych	568,0	2 234,2	393,3	0,7	3,2
Szkolenia	766,2	844,9	110,3	1,0	1,2
Wybrane sektory, w tym:	9 294,4	7 857,8	84,5	12,0	11,1
Górnictwo	3 407,3	2 686,3	78,8	4,4	3,8
Usługi finansowe	1 912,0	1 227,5	64,2	2,5	1,7
Sektor przetwórczy	2 140,5	2 215,5	103,5	2,8	3,1
Inne sektory nieprzetwórcze	1 360,0	1 267,0	93,2	1,7	1,8
Inne usługi	474,7	461,4	97,2	0,6	0,7
Transport, w tym:	10 657,7	2 652,5	24,9	13,7	3,8
Transport lądowy	7 904,5	236,9	3,0	10,2	0,3
Transport morski	1 900,9	1 756,1	92,4	2,4	2,5
Śródlądowy transport wodny	10,6	14,6	137,9	0,0	0,0
Transport lotniczy	395,3	396,2	100,2	0,5	0,6
Transport (nieokreślone kategorie)	446,5	248,7	55,7	0,6	0,4

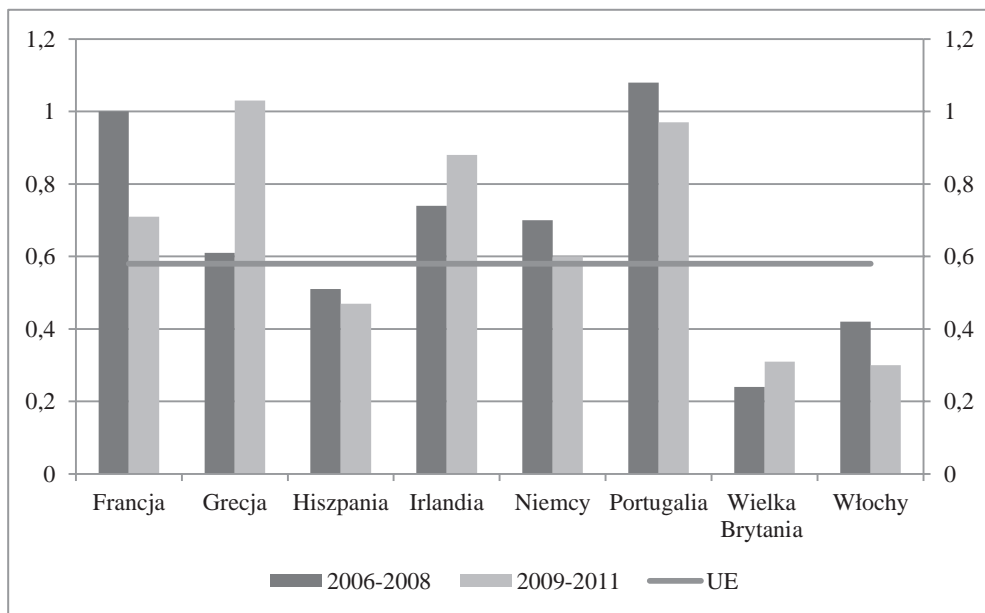
1	2	3	4	5	6
Inne wydatki na rolnictwo i rybołówstwo*	48,9	217,1	444,0	0,1	0,3
Pomoc ogółem bez pomocy na rolnictwo, rybołówstwo i transport	55 948,6	58 167,7	104,0	72,0	82,5
Pomoc ogółem bez pomocy na koleje	77 754,8	70 484,3	90,6	100,0	100,0
Pomoc ogółem bez pomocy na koleje (% PKB)	0,64	0,58	90,4		
Deficyt (% PKB)	-1,6	-5,9			
Dług publiczny	60,9	79,0			
Inflacja (HICP)	2,7	2,1			
Realna stopa wzrostu PKB	2,3	-0,2			
PKB (ceny bieżące)	12 193 508	12 224 928	100,3		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KE i Eurostatu.

nich przedsiębiorstw spadła. Wzrost poziomu wydatków był natomiast widoczny w przypadku wsparcia społecznego, szkoleń zawodowych oraz badań i rozwoju. Oczywiście mały poziom wydatków na pomoc państwa, w porównaniu z łącznymi wydatkami budżetowymi państw członkowskich, sprawia, iż wsparcie to może mieć jedynie nieznaczny wpływ na wzrost gospodarczy. Wzrost poziomu długu publicznego i deficytu budżetowego był również ujemnie skorelowany z poziomem pomocy publicznej. To właśnie pogarszający się stan finansów publicznych był powodem zmniejszenia wydatków publicznych, w tym środków na pomoc publiczną.

Analiza danych odnoszących się do poszczególnych państw członkowskich Wspólnoty pokazuje ogromne zróżnicowanie zwłaszcza w poziomie wsparcia publicznego mierzonego jako odsetek PKB. Znaczące zróżnicowanie występuje również przy porównaniu skali wsparcia w latach 2006-2008 i 2009-2011 w wybranej grupie państwa UE (rys. 1). Jak widać, wśród badanych państw nie dało się zaobserwować prawidłowości: wzrost pomocy państwa w przypadku państw, które w największym stopniu dotknął kryzys, a spadek w pozostałych państwach. Zarówno skala, jak i kierunek zmian mają charakter indywidualny i zależą od uwarunkowań specyficznych dla danego państwa. Należy również przy tym pamiętać, iż kryzys dotknął poszczególne państwa Wspólnoty nie tylko w różnym stopniu i zakresie, ale także w różnym czasie. Najniższy poziom krajowej pomocy publicznej w relacji do PKB w badanej grupie odnotowano w przypadku Wielkiej Brytanii i Włoch. W tym pierwszym kraju nastąpił w ostatnich latach wzrost wsparcia, w drugim zaś – spadek. Najwyższy poziom wsparcia krajowego występuje w Portugalii, lecz w okresie kryzysu nieco spadł. Największy wzrost odnotowano w Grecji. Przed kryzysem

poziom pomocy publicznej odpowiadał średniej unijnej, obecnie zaś jest znacznie wyższy, i to nie tylko w relacji do spadającego poziomu PKB, ale także w wartościach bezwzględnych.

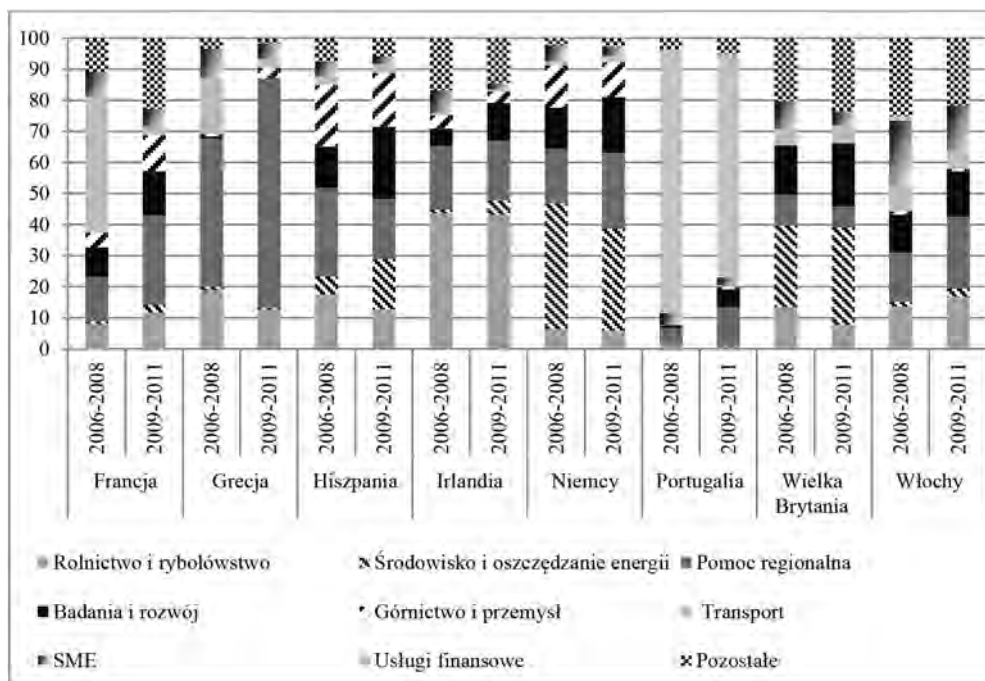


**Rys. 1.** Poziom pomocy publicznej w relacji do PKB w latach 2006-2008 i 2009-2011 w wybranych państwach UE-27

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KE.

Podobnie ogromne zróżnicowanie dotyczy struktury udzielanej krajowej pomocy publicznej i zmian, jakie w niej zaszły w ostatnich latach (rys. 2). Poszczególne państwa z badanej grupy cechuje odmienna struktura pomocy. Szczególnie nietypową strukturę ma Portugalia, w której ponad 4/5 wsparcia w okresie przed kryzysem były przeznaczone na usługi finansowe, a w ostatnich latach odsetek ten spadł do niespełna 72%. We wszystkich pozostałych państwach w ogóle nie występowała ta kategoria wsparcia<sup>9</sup>. Dostrzec jednakże można pewne wspólne cechy. Dotyczy to przede wszystkim pomocy przeznaczonej na badania i rozwój. We wszystkich państwach poziom wsparcia na ten cel znacząco wzrósł podczas kryzysu, choć skala wzrostu i udział tej pomocy są bardzo zróżnicowane. W większości państw, poza Irlandią i Wielką Brytanią, wzrósł również udział pomocy regionalnej w łącznej kwocie pomocy. Natomiast we wszystkich państwach obniżył się udział środków przeznaczonych na wspieranie sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Zmiany te

<sup>9</sup> Wyjątek stanowiły Włochy w okresie 2006-2008, gdzie udział tej kategorii wsparcia wyniósł 1,4%.



Rys. 2. Struktura krajowej pomocy publicznej w wybranych państwach UE w okresie 2006-2008 i 2009-2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KE.

wskazują na to, iż krajowa pomoc publiczna nie jest bezpośrednio związana z bieżącą polityką państwa odnoszącą się do koniunktury makroekonomicznej. Ocena ta nie może być jednakże pogłębiona, gdyż kategorie pomocy wyróżniane przez KE nie pozwalają na pełną ocenę charakteru prowadzonej polityki wsparcia.

#### 4. Podsumowanie

Pomoc publiczna w Unii Europejskiej jest ściśle regulowana, gdyż musi zapewnić równe szanse wszystkim podmiotom obecnym na wspólnym rynku UE, dlatego instrumenty pomocy państwa muszą być zgodne z przepisami przewidującymi ich dopuszczalny kształt i zakres. Pomoc państwa jest udzielana różnym podmiotom gospodarczym w celu wspierania ich rozwoju na wczesnym etapie ich funkcjonowania lub w sytuacjach związanych z katastrofami naturalnymi lub twardych warunków ekonomicznych. Zgodnie z teorią polityki fiskalnej pomoc państwa powinna być antycykliczna i dokładnie ukierunkowana, żeby być skuteczna i efektywna. W okresach recesji wsparcie państwa powinno być wydatkowane, natomiast w okresach boomu należy zmniejszyć.

Na podstawie tych ustaleń teoretycznych należy stwierdzić, że obecnie pomoc państwa w UE powinna być większa niż w latach przed kryzysem, aby w ten sposób wesprzeć powrót gospodarek UE na ścieżkę wzrostu. Jednak jedną z głównych cech tego kryzysu w UE jest jego silne powiązanie z kryzysem finansów publicznych, dlatego ekspansja fiskalna w jakiegokolwiek formie nie jest możliwa w tych krajach, bo wymagają one wprowadzenia konsolidacji fiskalnej.

Jednakże pomoc państwa w UE określona zgodnie ze wspólnotowymi regulacjami stanowi marginalną część wydatków publicznych w państwach członkowskich UE. Jej całkowita wielkość, wyrażona zarówno w euro, jak i jako udział w PKB, stale maleje. Zarówno w dużych gospodarkach UE, jak i tych najbardziej dotkniętych obecnym kryzysem pomoc państwa nie jest postrzegana jako poważny element pakietu mającego działać stymulująco na gospodarkę. W tym samym czasie jest już na tyle niska, że nie pozostawia miejsca na dalsze ograniczenia.

Niestety sposób, w jaki KE prezentuje dane dotyczące krajowej pomocy publicznej uniemożliwia pogłębioną ocenę tego, na ile wsparcie to ma charakter rozwojowy, a na ile stanowi jedynie doraźne wsparcie wykorzystywane raczej do podniesienia bieżącej konsumpcji czy funkcjonowania wspieranych podmiotów.

Wydaje się, że kwestie pomocy publicznej w UE powinny być widoczne z szerszej perspektywy i nie powinny obejmować jedynie niewielkiego segmentu polityki makroekonomicznej w państwach członkowskich UE. W ramach działań UE dotyczących monitorowania polityki fiskalnej i uczynienia jej bardziej przejrzystą zarówno dla innych państw członkowskich, jak i obywateli UE pomoc państwa powinna być postrzegana łącznie, jako całość stosowanych instrumentów mających na celu osiągnięcie pewnych priorytetów gospodarczych poprzez system podatkowy, jak również dotacje.

## Literatura

- Bacila N. (2010), *The Relation between State Aid and Economic Development in the European Union*, "The Romanian Economic Journal", Year XIII, no. 36, pp. 111-122.
- Brunsson E. (2009), *The Reforms of the European State Aid Control -decentralisation as a new form of governance?*, University of Lund.
- Dewatripont M., Seabright P. (2005), "Wasteful" Public Spending and State Aid Control, Artykuł jest dostępny na stronie: [http://neeo.univ-tlse1.fr/1212/1/dewatripont\\_seabright.pdf](http://neeo.univ-tlse1.fr/1212/1/dewatripont_seabright.pdf).
- Haucap J., Schwalbe U. (2011), *Economic Principles of State Aid Control*, "Discussion Papers" no. 17, Düsseldorf Institute for Competition Economics.  
<http://www.economist.com/debate/days/view/541>.
- Komisja Europejska (2011), dokument roboczy służb Komisji, skutki tymczasowych zasad pomocy państwa przyjęte w kontekście kryzysu finansowego i gospodarczego, SEC (2011) 1126 wersja ostateczna.
- Komisja Europejska (2011), Komunikat Komisji w sprawie stosowania od dnia 1 stycznia 2012 r. przepisów dotyczących pomocy państwa w celu wsparcia działań na rzecz banków w kontekście kryzysu finansowego (DzU C 356 z 06.12.2011).

- Komisja Europejska (2012), wniosek dotyczący rozporządzenia Rady zmieniającego rozporządzenie Rady (WE) nr 994/98 z dnia 7 maja 1998 r. w sprawie stosowania art. 92 i 93 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską do niektórych kategorii horyzontalnej pomocy państwa i rozporządzenie (WE) nr 1370/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie usług publicznych w zakresie transportu pasażerskiego kolejowego i drogowego COM (2012) 730 wersja ostateczna.
- Neven D., Verouden V. (2008), *Towards a More Refined Economic Approach in State Aid Control*, [in:] W. Mederer, N. Pesaresi and M. Van Hoof (eds.), *EU Competition Law – Volume IV: State Aid*, Claeys & Casteels.
- Robinson J.A. (2009), *Industrial Policy and Development: A Political Economy Perspective*, Harvard University.
- Spector D. (2009), *State Aids: Economic Analysis and Practice in the European Union*, [in:] X. Vives (ed.), *Competition Policy in the EU*.
- Wersja skonsolidowana Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (DzU UE C115 z 9.5.2008).

## STATE AID IN THE EUROPEAN UNION IN THE PERIOD OF THE CURRENT CRISIS

**Summary:** State aid is strictly defined within the European Union regulations as it cannot affect the functioning of a single market. The paper is aimed at presenting the changes of scale and structure of the state aid offered by the chosen EU member states during the current crisis. Among the eight countries chosen for the analysis there are these most affected by the current crisis as well as the biggest EU economies. The study is based on EC's data on state aid in the period 2006-2011 and Eurostat's data on macroeconomic conditions in the EU. The analysis shows what type of state aid policy is conducted by EU countries and how it can influence the economic growth based on the macroeconomic theory. It seems that the aim of consolidating public finances achieved higher priority among the surveyed EU member states than the need to stimulate the economy.

**Keywords:** European Union, state aid, economic crisis.